

Politička retorika Zorana Milanovića

Prgomet, Edita

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Department of Cultural studies / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:156:936254>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the diploma theses of the Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
ODJEL ZA KULTUROLOGIJU**

ZAVRŠNI RAD

Osijek, rujan 2016. godine

Edita Prgomet

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
ODJEL ZA KULTUROLOGIJU**

ZAVRŠNI RAD

TEMA: Politička retorika Zorana Milanovića

PRISTUPNIK: Edita Prgomet

Osijek, rujan 2016. godine

Edita Prgomet

(potpis)

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

ZAVRSNI RAD

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Informacijske i komunikacijske znanosti

Znanstvena grana: Komunikologija

Prilog:	Izrađeno:
	Primljeno:
	MENTOR: KOMENTOR:
	Mj:
	Broj priloga:
	PRISTUPNIK:

Mentor:

Predsjednik Odbora za završne i
diplomske ispite:

_____
(potpis)

_____
(potpis)

SADRŽAJ

1.Uvod	5
2. ŠTO JE RETORIKA I ČEMU ONA SLUŽI?	6
3.RETORIKA I ZORAN MILANOVIĆ	9
3.1. Milanović i izjave	13
3.2. Poseban stil komuniciranja.....	19
4. Taktike Zorana Milanovića.....	22
4.1. Braunova formula.....	22
4.2. Milanovićev poraz ili početak ?	24
5.Zaključak.....	25
LITERATURA.....	26

1.Uvod

Tema ovog seminarskog rada politička je retorika bivšeg premijera i čelnika SDP-a Zorana Milanovića. Prvi dio rada objasniti će ukratko što je to retorika, kako se razvijala od samih početaka, tko su najpoznatiji retoričari i čemu retorika zapravo služi. Drugi dio je zapravo glavni dio seminara koji sadrži detaljan opis, analize te primjere Milanovićevih javnih govora i nastupa. Glavni dio seminara velikim dijelom bavi se otkrivanjem i analiziranjem njegovog političkog stila komuniciranja, bavi se problematikom njegova govora, proučavanjem i citiranjem izjava te taktikama koje koristi prilikom nastupa. Rad također sadrži usporedbe, zanimljive izjave te prati sazrijevanje, odnosno evoluiranje Milanovićevog političkog komuniciranja. Posljednji dio rada otkriva kakva je zapravo retorika bivšeg premijera te kakav on dan danas ima imidž u javnosti. Na poslijetku donosim zaključak potkrijepljen argumentima.

2. Što je retorika i čemu ona služi?

Retorika je govornička vještina, umijeće i teorija govorenja. Svoje korijene retorika pripisuje antičkoj Grčkoj, a nastaje u okviru javnoga života gdje su se pred političkim, sudskim i drugim skupovima redovno održavala govornička natjecanja. Kada govorimo o povijesti nastanka retorike bitno je spomenuti Cicerona, najvećeg rimskog govornika. Ciceron navodi da su Koraks i Tizija imali povijesnu ulogu u rađanju retorike te da njima dugujemo određivanje metode i pravila odvijanja javnih rasprava. Koraksu dugujemo prvu definiciju retorike kao umijeća uvjeravanja, a Tiziji prvu razradu govorničkog umijeća koja se može rabiti u sporovima. Njih dvojica uočili su predmet retorike - uvjeravanje, a zatim iznjeli ključni instrument – vjerojatnost. S druge strane retorika veliki uspjeh doživljava sa sofistima, Protagorom i Gorgijom. Ovi učitelji raspravljanja usustavili su dotadašnje iskustveno znanje o primjerenom i učinkovitom ustrojavanju govora. Oduvijek je retorika bila zanimljiva zbog, kako kažu sofisti zavodljivosti riječi, dok je relevantnost dokaza prema njima bila gotovo marginalna. Tako dolazimo do pojma psihagogije, koja govori o tome kako je prilagođavanje slušateljima najvažnije te da je prema njima potrebno prilagoditi govor vrsti i razini svijesti ljudi. Ovi javni prosvjetitelji, zvani sofisti, čije je znanje išlo više u širinu nego u dubinu, bili su ti koji su popularizirali tadašnja znanja i podešavali ih potrebi osposobljavanja mladih ljude za javno-politički život i stjecanje ugleda. (*Nova Akropola*) Kod njih nije postojala razlika između istine i neistine, najbitnija je bila vještina uvjeravanja. Mnogi poznati filozofi poput Platona, Aristotela i Sokrata tvrde kako su sofisti zapravo masovno učili kako manipulirati neukom masom i uvjeriti ih u nešto što nije istina, odnosno točno. Tko je ovdje u pravu? Sa sigurnošću ne možemo odrediti, međutim ako pogledamo ispod redaka možemo povući veliku poveznicu između političke retorike koja danas upravo nalikuje na spomenuto. Retorsko, javno govorenje, oduvijek ima u cilju riječima uvjeriti, pridobiti ili potaknuti na neku ideju ili akciju šire javnost. Dakle poveznicu uvjeravanja možemo pronaći i kod dvojice velikih govornika Cicerona, koji tvrdi da je retorika umijeće govorenja prilagođenog za uvjeravanje te Aristotela koji kaže da retorika ima sposobnost uočavanja bitnog i primarnog svojstva kojim se može uvjeriti, a koje svojstvo krije u sebi svaki predmet ili pojava. (*Škarić, 2008.*)

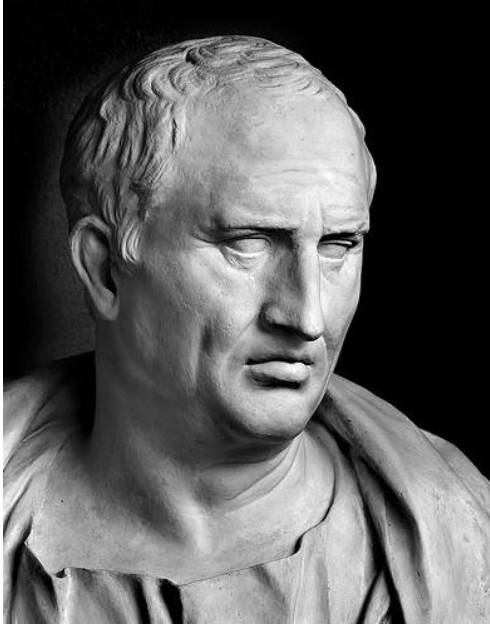
Aristotel je istaknuo zanimljivu poveznicu između dijalektike koja postavlja pitanja i traži na njih odgovore te retorike koja ta pitanja i te odgovore mora znati dobro obrazložiti pred šarolikim slušateljstvom. Ovdje dolazimo do još jedne spoznaje o retorici, potrebno je znanje o tome kako se treba ponašati da bi se iskazala uvjerljivost u onome što životom zastupamo.

Nikakva popijevka ne zvuči ljepše od dobro oblikovana govora, nikakva pjesma nije čvršće sazdana od bogate građe riječi nijedan nam glumac ne pruža svojim oponašanjem istine veće zadovoljstvo od govornika svojom obranom. (*Nova Akropola*)

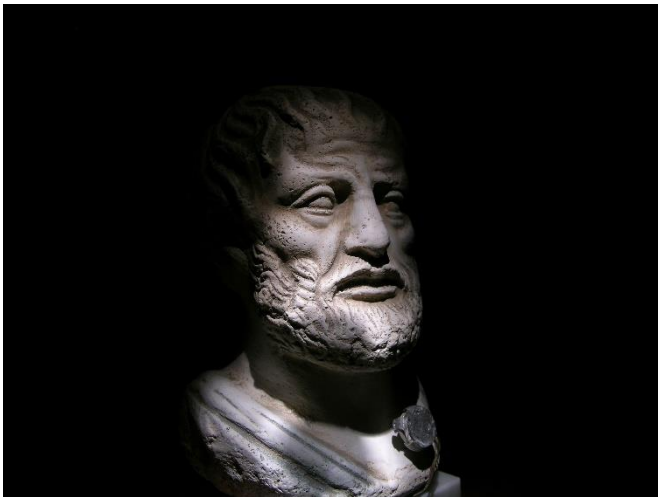
Mudre izreke velikog rimskog govornika Cicerona ostavile su primjer snage i utjecaja koje retorika ima na javno mnijenje. Zanimljiv je i drugi veliki rimski govornik, Kvintilijan koji tvrdi sljedeće: „Ona može narod, kad je omlitavio, prodrmati, a obuzdati kad je neobuzdan svojom sposobnošću govorništvo može učiniti kraj ljudskoj pokvarenosti i spasiti moralnu čistoću i besprijekornost.“ Njegovo remek – djelo, *Obrazovanje govornika* govori o tome kako govornik mora istraživati, kopati, čitati, slušati i kritički promišljati o svemu što nas okružuje. Opće obrazovanje i čvrsti moralni karakter, prema Kvintilijanu dvije su osobine dobrog govornika. Ukoliko govornik iskreno osjeća ono što govori publici, tek tada on postaje vjerodostojan, a to bi i trebao biti cilj retorike. Ljudska je psiha pokretač čovjeka, a psihu ne pokreću stvari same po sebi, nego slika koju, s obzirom na vanjske i unutarnje podražaje, zamišljamo o tim stvarima. Zato uspjeh govora nije povezan s onim što smo izrekli, već s onim čime smo doprli do nutrine ljudi te zato Kvintilijan kaže da samo dobar čovjek može biti dobar govornik. Samokontrola govorniku omogućava da ostane priseban i ne izgubi iz vida što želi reći i koji su ciljevi njegova govora te tko i kako ga sluša. Međutim, velika moć retorike da uvjeri i oblikuje javno mnijenje dovela je do problema na koje su davno prije upozoravali mnogi veliki filozofi, zlouporaba informacija i manipulacija javnim mnijenjem postale su naša svakodnevnica. Upravo zato je Kvintilijan naglašavao važnosti obrazovanja govornika i slušateljstva. (*Nova Akropola*)

Znanje je najveće oružje na svijetu i njega nam nitko ne može oduzeti, a s druge strane mi smo ti koji ga možemo radom i trudom steći. Popularnost današnje retorike podigla se na visoku razinu, a oživljavanje interesa za nju zapravo je posljedica metastaziranog konzumerizma. (*Škarić, 2008*) To je ništa drugo nego jasna težnja za stjecanjem moći i materijalnog bogatstva. Mnogi će danas materijalizam i moć povezivati sa političarima, visokim dužnosnicima države koji bi trebali težiti društvenom uređenju u najširem smislu.

Slika - Ciceron

Slika - Aristotel

3. Retorika i Zoran Milanović

Suvremena je znanost utvrdila i masovno promovirala jednu važnu činjenicu o ponašanju i uvjeravanju čovjeka, tj. to u puno većoj mjeri ovisi o osjećajima nego o umu i inteligenciji. Najcjeljeniji stručnjaci u suvremenom svijetu otuđene politike i velikih korporacija globalnog kapitalizma educirani su upravo u vještini i znanju kako promovirati čežnje i strahove te umjetne potrebe za beskrajnim užitkom i lagodnošću što je povezano s materijalizmom i potrebom za moć. Jednom riječju ti ljudi znaju gdje smo svi “najtanji” i time vješto manipuliraju zadržavajući našu svijest i pažnju. (*Nova Akropola*)

Multimedijalni svijet omogućio nam je pristup informacijama i znanju, no zašto ga mi uporno odbijamo koristiti? Nije dovoljno prihvatiti činjenice i dezinformacije koje čujemo u medijima, istraživanje i želja za znanjem treba nas potaknuti na duboka promišljanja i stvaranje kritičkog mišljenja. Politička retorika u hrvatskoj danas je upitna upravo zbog nedostatka znanja. U zadnjih dvadesetak godina, možemo reći nakon bivšeg premijera Ive Sanadera, nitko nije toliko uznemirio stručnjake za javno komuniciranje kao Zoran Milanović. Bivši premijer i šef SDP-a, svojom je intenzivnom političkom retorikom izazvao pozornost ne samo stručnjaka za komuniciranje već i javnosti koja je burno reagirala. Svojim je izjavama i istupima u javnosti izazvao tolike reakcije političkih i medijskih aktera da su jedne dnevne novine prikupile zbirku njegovih javno izrečenih misli i u suradnji s ekspertima provele istraživanje o tome. Usredotočenost medija i javnosti na retoriku premijera nije uvjetovana samo okolnošću da se stvari zbivaju kroz politiku, a politika se zbiva kroz komuniciranje nego i specifičnim javnim govorom Milanovića kao bitnim sastojkom njegova stila, jer je retorika svojstvo koje ga određuju i kao pojedinca i kao političkog aktera. (*Dražen Lalić, 2013*) Upravo to što profesor Lalić navodi potkrepljuje neke tvrdnje starih filozofa i retoričara, retorika je dio nas i određuje nas kao individualnu osobu. Jedan od vodećih američkih političkih komunikologa Craig Allen Smith, istaknuo je kako retorika vlasti odnosno njezinih nositelja treba pridonositi ostvarivanju pet funkcija koje su nužne za upravljanje:

Sjedinjavanju društva	Legitimiranju vlasti	Orijentiranju društva	Rješavanju sukoba	Provođenje politika putem mobiliziranja
-----------------------	----------------------	-----------------------	-------------------	---

Profesor političkih znanosti na njemačkom sveučilištu u Dortmundu Thomas Meyer naglasio je da retorika političara proizlazi iz njegove vlastite vjerodostojnosti, tj. ako govornik nije vjerodostojan samom sebi, ne može biti ni drugome. No što je sa političkom retorikom u

Hrvatskoj? Meyer tvrdi da politička retorika ponekad propada, odnosno gubi svoj politički karakter jer se privatna korist i želja za moći vrlo dobro mogu iščitati iz javnih govora. Ovime dolazimo do nekoliko analiza i primjera retorike Zorana Milanovića koji po, Smithu nije ispunio svih pet funkcija koje su nužne za upravljanje državom. Profesor Lalić iznosi glavne razlike između demokratskog i ekskluzivnog političkog govora, primjenjenog na Milanovića. Demokratski govor politički je jezik koji se koristi u političkoj komunikaciji i u komunikaciji između političara. On je razumljiv, dostupan i jasan svima te ga prihvaćaju svi članovi zajednice. Onaj tko govori i način na koji osoba iznosi podatke od iznimne je važnosti, s toga politički govor izrečen demokratskim jezikom u potpunosti je prihvatljiv svima. S druge strane ekskluzivni govor nešto je drugačije prirode. Takav se jezik razvija i održava na štetu svojih širih komunikacijskih obilježja. Zato je visoko statusno obilježen, a nisko komunikativan. Politički govori izrečeni takvim ekskluzivnim jezikom bit će prihvaćeni zbog jezika samog, a ne zbog toga što se u njima kaže. (Dražen Lalić, 2013)

Ekskluzivni govor specifičan je po tome što se suparnici doživljavaju kao neprijatelji, s toga i odnos između njih zna biti uvredljiv. Situacija je u hrvatskoj iznimno zanimljiva, posebno u vrijeme izbornih kampanja gdje postoje oštri i grubo odgovori, argumenti i napadi između političkih suparnika. „U ljubavi i ratu sve je dopušteno“, izreka je koja se može primjeniti i u politici posebno tijekom borbe za vlast. Vrijeme kampanje zapravo je vrijeme u kojem je sve dozvoljeno, kao i u ljubavi i u ratu. Manipulacije, zlouporabe privatnih informacija, spin doktori te mnoge druge taktike koriste se u hrvatskoj političkoj retorici. U prvih sedam mjeseci mandata Vlade, Milanović je bio razmjerno suzdržan, pa i oprezan, u odnosu prema javnosti. Nekoliko je puta javno kazao da nije pripravan, poput svojih prethodnika Sanadera i Kosor, spektakularizirati i pakirati svoje političko komuniciranje, odnosno koristi spinove, pseudodogađaje i slične manipulativne trikove kojima se predstavljanje politike pretpostavlja djelovanju kao proizvodnji politike. (Dražen Lalić, 2013)

Temeljna teza koju je postavio profesor Lalić govori o tome da je Milanovićeva retorika evoluirala od spomenutog demokratskog do ekskluzivnog govora. Ta evolucija od demokratskog do ekskluzivnog nije dobra, upravo zbog toga zato što spriječava ostvarivanje određenih funkcija retorike nositelja vlasti. Takve funkcije su bitne za kvalitetno upravljanje državom, a bez njih izostaje vjerodostojnost i uprava. Milanovićev demokratski govor mogao se primjetiti najbolje prije pobjede na izborima 2012. godine, gdje je bilo istupa koji su zadovoljili ostvarivanje funkcija retorike vlasti. Primjer Milanovićeva pobjedničkog govora izvedenog 04. prosinca iz 2011. godine izgleda ovako: "Podrška je velika, ali nije apsolutna.

Imamo obveze prema svima, poštujemo tuđi svjetonazor i naše političke suparnike, ne neprijatelje niti protivnike. Pozvat ćemo na suradnju sve one kojima je Hrvatska u srcu i koji imaju ideje, nećemo to raditi na prijetvoran način, nego potpuno otvoreno“. (politikaplus.com) Ove rečenice izgovorene su sa stavom popraćene inspirativnim nastupom, uistinu mogu postati vjerodostojne i motivirajuće za javnost. Ovo je primjer demokratskog govora Zorana Milanovića, kojim je pokazao dobrohotnost prema biračima i prema oporbenim strankama.

Ova godina je zapravo godina kada je Milanović postao medijski atraktivan biračima i stručnjacima za komuniciranje. 28.08.2011.godine za dnevnik HRT-a, Zoran Milanović imao je uključenje uživo iz Varaždina. Na pitanja novinara odgovarao je spretno i spontano, kao da govori i promišlja iz trenutka. Prateći njegove verbalne vještine mogu zaključiti da iznimno dobro zaobilazi pitanja na koja ne želi ili ne zna dati odgovor. Kratko uključenje bilo je dovoljno da se prouči njegova osobnost. Neverbalnim dijelom, odnosno pozicijom ruku pokazao je otvorenost javnosti, kontaktom očima i mimikom obrvama i mišićima na licu djeluje spremno, samopouzđano pa pomalo čak i arogantno.(youtube.com) *Dražan Lalić, 2013*)

Glas je govor duše, a Zoran Milanović ima moćan i kvalitetan glas, te je godine djelovao vjerodostojnije od svih političara. Inteligencija i elokvencija kod ovog su čovjeka neminovne, međutim Zoran Milanović ima problem s političkom retorikom, koja mu ne ide uvijek u korist. Aroganciju mu zamjeraju mnogi stručnjaci kritičari, a veliki ego također je jedan od ukrasnih epiteta koji je vezan za retoriku Milanovića. Devetnaest dana kasnije, uoči glasovanja o povjerenju vladi Milanović je izjavio : "Tako mi Boga, neću se osvrtni na ono što je bilo ranije i ono što su njihovi prethodnici radili prije pet ili 15 godina". U ovom je govoru kao i svi političari iznio program, obećao da će hrvatska imati nezavisne sudove, profesionalni policijski aparat, najavio provedbu decentralizacije : "Hrvatska je država u kojoj se od 90 posto javne potrošnje odlučuje u Zagrebu. Centralizirana je do te razine da je zatočena. Hrvatski građani moraju dobiti priliku da o svom životu odlučuju tamo gdje žive". Kao i brojni politički govori i izjave i ova se pokazala nekonzistentna jer djelovanjem i radom kroz ovih nekoliko godina nije pokazano drugačije. (*Dražan Lalić,2013*) (youtube.com)

Kod ovakvih izjava nema puno filozofije, građani najbolje znaju i osjete stanje u državi, a s time i posljedice. S obzirom na analize i istraživanja, Milanovićev nastup u samim počecima bio je suzdržan i oprezan, ali opet s dozom arogantnosti i intrigantnosti. : "Nemam potrebu da sve i u svakom trenutku komentiram. Ne hodam okolo nutkajući se povazdan kao seoska mlada. Ali od ključnih tema apsolutno ne bježim. Taj model rada u kojem vas kamere i

mikrofoni stalno okružuju i prate, svjestan sam, jako olakšava i banalizira novinarski posao. Ne želim tome stajati na putu, ali nemam želje, niti mi je zadaća da u tome sudjelujem“.(vlada.gov.hr) Javno mnijenje zapravo želi iskrenost i ljudskost, kada bi naši političari shvatili kojom retorikom trebaju komunicirati sa svojim narodom, komunikacija bi bila kompletna. Javnost danas želi istinu, onakvu kakva je, želi čuti mišljenje, želi konkretne činjenice i rješenja na probleme koji obuhvaćaju Hrvatsku već jako dugo.

Slika – Zoran Milanović u Saboru, 2011.

Slika- Zoran Milanović,2015.

Usprkos pažljivom komuniciranju, kontroverzne izjave iz 2012.godine i to u prvih sto dana nove vlade Zorana Milanovića, dovodi do nejasnih informacija u javnosti. Primjer koji daje profesor Lalić prilično je razgllašena izjava od 13. rujna 2012. u kojoj je Hrvatske laburiste nazvao populistima zbog toga što su kreditni rejting Hrvatske nazvali "zavjerom londonskih bankara". Odgovor je Zoran Milanović primio ubrzo od Dragutina Lesara : "Kada me politički elitisti i snobovi optužuju za populizam, onda je to za mene kompliment". Milanović je htio pokazati da želi voditi nepopulističku politiku i naravno u skladu s time je trebao i oblikovati retoriku. (youtube.com) (Dražen Lalić, 2013)

Ustvrđimo dakle, Milanovićeva je politička retorika u prvih nekoliko mjeseci imala suzdržan i kvalitetan nastup. Međutim, kako je vrijeme odmicalo, točnije sredinom ljeta 2012.godine, Milanović postaje popularan i poznat kao : „arogantan, omraženi premijer“. Je li retorika odraz govornikove osobnosti? Najčešće da, zato što dobar govornik mora biti vjerodostojan sebi i znati ono o čemu govori, jer tek tada javnost shvaća i prihvaća poruku. Prema analizi profesora Lalića, slijedi nekoliko čudnih istupa bivšeg premijera. Iste godine, Milanović se ispričao profesorima zbog odluke Vlade da im smanji plaće, na način da je izjavio kako rade najpotćenjeniji rad u zemlji. Ova izjava izazvala je negodovanje javnosti, pogotovo premijerovim komentaram da „u ovom trenutku nema drugog rješenja te da su neki

sindikati pretvrđi“. Izjava je prema profesoru kontradiktora, s kojom se i ja slažem, jer ako nastavnici i profesori već imaju male plaće, onda bi se plaća trebala smanjiti onima koji nisu „podcijenjeni“ i koji imaju veća primanja. Milanović se za svoju izjavu javno ispričao, međutim mnogi profesori i nastavnici nisu htjeli prihvatiti ispriku. Ponekad izrečene riječi nose veću težinu nego neka djela. Ovakvom retorikom ne smiju komunicirati visoki dužnosnici država, jer oni bi trebali raditi za dobrobit društvene zajednice te pridonositi koheziji društva, a ne dijeliti isto. Praksa je dan danas pokazala suprotno. Nadalje, Milanovićeve izjave se nastavljaju poput ove: "Očigledno smo svi prepušteni slučaju, a država koja je prepuštena slučaju, slučajna je država". (politikaplus.com)

Šalama i pošalicama nije mjesto u političkoj retorici, barem ne dok traje kriza iz koje vidimo, još dugo neće biti izlaza! Ova izjava izrečena je prilikom premijerova posjeta Babinoj Gredi, koju mnogi i danas pamte, a konzervativni mediji, desničari i neki analitičari optužili su premijera i njegove suradnike da ne rade za dobrobit hrvatske države. Ovakve osude učestale su još od 2012., jer politički suparnici u našoj državi komuniciraju upravo tako – napadaju i diskreditiraju jedni druge. Nakon posjeta Babinoj Gredi Milanović je u intervju-u za dnevnik Nove TV sa Mislavom Bagom izjavio : „ Ajmo se kladiti da sam i na njivi i u Babinoj Gredi i na sjednici Vlade govorio isto“. Televizija ne dopušta drugi put za prvi dojam, odnosno u ovom slučaju za izrečenu izjavu, dakle Milanovićev pokušaj isprike nije imao pozitivan odjek u javnosti. Evo primjer jednog komentara građanina na izrečenu izjavu premijera: „jednostavno ne mogu vjerovati da se premijer počeo smijati u kameru ljudima koji su očekivali odgovore na pitanja postavljena od strane novinara i mislim da niti jedan normalan hrvatski građanin ne pozdravlja premjerovo javno zvanje na okladu sa novinarom. To je bilo krajnje ne profesionalno i ne moralno...“(jutarnji.hr)

3.1. Milanović i izjave

Politička retorika Zorana Milanovića zanimljiva je upravo zbog širokog opusa latinskih izreka, ostalih tuđica te čudnovatih i nedovršenih izjava. Ono što je nama najzanimljivije to su njegovi tzv. „zoranimi“. To su gafovi koji su nastali na temelju svih izjava koje je bivši premijer izrekao javno, a ostavio nas bez riječi. Primjer jednog takvog nastupa, Milanović je

imao prilikom posjete masovne obnove radova u poplavljenim područjima u županjskoj Posavini, Rajevom Selu i Gunji. Treba napomenuti da se sve to događalo za vrijeme njegova mandata, dakle posjet poplavljenim područjima rezultirao je interakcijom sa stradalim obiteljima na tim područjima. Milanović je između ostalog izjavio : „Znam koliko traje isušivanje meni je jednom pukla cijev u stanu“. Ovom izjavom bivši premijer zbunio je i šokirao gospođu s kojom je razgovarao. Problem je sljedeći, u takvim situacijama potrebno je iznijeti plan i program po kojemu će se problemi riješavati i naravno utjeha koja je neminovna. Izjava tadašnjeg premijera nije bila primjerena za takvu situaciju, jer gospođa je umjesto utjehe dobila zapravo jadikovku visokog državnog dužnosnika. (*Dražen Lalić, 2013*) (*youtube.com*) (*politikaplus.com*)

U čast ove izjave pokrenuta je šaljiva inicijativa na internetskim portalima „Građanska inicijativa mladih za novu cijev Milanoviću“. Ono što je veliki pomak u svemu tome, jest činjenica da hrvatski građani, pogotovo mladi sve više javno reagiraju na političke izjave, komentiraju i organiziraju svakakva okupljanja prilikom kojih komuniciraju, izmjenjuju informacije i što je najvažnije od svega – djeluju!

Ovo je samo jedna u nizu Milanovićevih izjava, slijedi druga, koja je izrečena također prilikom posjete poplavljenih područja, a glasi : „Mještani će morati nešto i sami napraviti, a država je tu da im pomogne. Tražit ćemo pomoć od EU, reda radi“. (*vecernji.hr*) Ovu izjavu možemo protumačiti na dva načina. U prvom dijelu rečenice Milanović je mogao apelirati na to kako je u ovakvim situacijama potrebna sloga i timski rad kojim će se brže završiti radovi na poplavljenim područjima. Međutim način na koji je to izjavio dao je drugačiji znak, upravo zbog zadnjih riječi u izjavi da će „reda radi tražiti pomoć od Europske Unije“. Prva misao izgubila se u cjelini, a drugim dijelom ostavio je dojam u javnosti da mu nije pretjerano stalo ili ga jednostavno ne zanima. Naravno da Milanović kao čovjek, kao osoba ne želi građanima zlo i nije jednostavno biti konstantno okružen medijima i biti spreman na davanje izjava u bilo koje doba dana ili noći. Međutim njegov posao učinio ga je javnom osobom i on se kao takva mora ponašati, u suprotnom dobija loš imidž u javnosti i gubi vjerodostojnost – a što je političar bez naroda ? Loša retorika i loši nastupi u javnosti dovode do gubitka ne samo vjerodostojnosti nego i motivacije te onda interakcija između političara koji „vode“ državu i naroda nije potpuna.

Dalje slijedi izjava bivšeg premijera koja se odnosi na našu Slavoniju. Opet smo u 2012.godini, gdje je na javne kritike odluke Vlade da Hrvatsku podijeli na dvije statističke regije, Milanović odgovorio : "Ako te zaboravim, Slavonijo, neka mi se osuši desna ruka". (jutarnji.hr) Prema profesoru Laliću ovo je parafrazirajući biblijski citat, koji je u javnosti izazvao žestoke kritike, a mnogi su ga usporedili sa retorikom Milana Bandića, odnosno „bandićevskim“ političkim diskursom koji se temelji na jeziku naroda. Kritike su stizale i od strane političkih aktera i građana Slavonije koji već duže vrijeme kritiziraju državnu politiku prema našoj regiji. Evo jedan ciničan komentar na Milanovićevu izjavu : „Dok oni zahtijevaju hitne i učinkovite mjere Vlade kako bi se poboljšalo ekonomsko i socijalno stanje i decentralizirala država, predsjednik Vlade koja ne donosi ili ne može donijeti takve mjere kune se da neće zaboraviti Slavoniju“. (Dražan Lalić, 2013)

Sjednice Sabora i saborske rasprave znaju biti jako zanimljive posebno kada se u dijalogu ili polemikama nalazi Zoran Milanović. Tako na jednom zasijedanju Sabora iz 2012.godine, Milanović je na pitanje saborskog zastupnika Davora Steinera o slovenskom ratificiranju Pristupnog ugovora između Hrvatske i Europske Unije odgovorio : "Da biste razumjeli Hrvatsku, morate imati nekakvo iskustvo života u Hrvatskoj, a da biste je voljeli, trebate je razumjeti. Ja mogu za ovaj cirkus zahvaliti sebi jer sam kao pomoćnik ministra vanjskih poslova promovirao ljude kao što ste vi, predlagao ih za promaknuće, predlagao ih za najodgovornije misije kao što je NATO. Trebam li zbog toga biti žalostan? Ne, ja sam znao i tko ste, što ste, koja su vaša politička uvjerenja. To vas nikada nitko nije pitao. Dakle, ovo govorim da izvučem ono najbolje iz vas, ali to ne postoji. Da izvučem ono ljudsko, ali kopam bezveze. Koliko još imam vremena? Minutu i dvadeset. Govorit ću bezveze kao što ste i vi pitali. Bezveze, bez glave i repa (Davor Lalić prema: Barilar i Sever Šeni, 2012). (youtube.com)

Izravna i žestoka mnogi bi rekli i napadačka, retorika je koju Zoran Milanović najčešće koristi u svim verbalnim obračunima s političkim protivnicima. Njegova izravna kritičnost prema bivšoj vladi vidljiva je ne samo u njegovim verbalnim nastupima već i u neverbalnoj

komunikaciji koja, ako ju se zna iščitati, pruža puno bolji uvid u ljudsku osobnost. Na pitanje biste li priznali da nemate ni znanja, ni hrabrosti za reforme s obzirom na rastuću nezaposlenost i gospodarstvo u raspadu, odgovor bivšeg premijera glasio je : „ne“. Sada se pitamo, kako ćemo mi kao građani komunicirati s političarima, ako oni ne znaju komunicirati međusobno? Odgovor bi bio da je bolje ne komunicirati s političarima, ali ako ih pustimo tko će nam onda biti krivac za krizu? Ovaj kratak, arogantan i brz odgovor dogodio se iz trenutka, jer to je zapravo i bilo pitanje na koje je bivši premijer mogao odgovoriti sa ili da ili ne. Međutim, takav odgovor podrazumijeva i adekvatno objašnjenje koje mu nedostaje u ovom slučaju. Milanovićeve retoričke sposobnosti su kvalitetne, ali iz primjera vidimo da su ponekad i brzoplete i nepromišljene. Takav način retorike u javnosti izaziva odbojnost prema određenoj pravnoj osobi. Priznajemo mu izveo je to taktički, jer time je pokazao da sluša sugovornika dok mu postavlja pitanje. (*youtube.com*)

Izjave bivšeg premijera ne izazivaju burne reakcije i kritike samo na domaćoj sceni. Tijekom službenog posjeta Njemačkoj, također 2012.godine, predstavio se javnosti, političarima i novinarima kao premijer nacije koja je, prema njemu „nevjerojatan paradoks“. Kako bi to javnost trebala protumačiti? Prema Milanoviću : „hrvatska nacija kao produkt zadnjih dvjesto godina, nevjerojatan je paradoks, jer su među nama kulturne i druge razlike prilično velike, i to nije lako držati zajedno“. Ova posebno zapažena tvrdnja dogodila se u Berlinu u razgovoru s kancelarkom Angelom Merkel i predsjednikom Europskog parlamenta Martinom Schulzom. Ovdje nailazim na dva problema. Prema Lalićevoj analizi prvi je taj da je tad Hrvatska bila pred ulazak u Europsku Uniju i umjesto da premijer neke države pokaže dodatan razlog, dodatne činjenice koje bi opravdale priključenje takvom velikom savezu, on je učinio baš suprotno. Profesor navodi kako je njegova tvrdnja neosnovana jer to pokazuje usporedba unutarnjih razlika u maloj i etnički homogenoj Hrvatskoj, za razliku od Njemačke gdje se još uvijek vide velike rasne, etničke i vjerske razlike između zapadnog i istočnog dijela. S druge strane, pitam se je li Milanović tom izjavom zapravo htio natuknuti kako Hrvatska još uvijek nije spremna za ulazak u EU ? Moguće, jer ako realno pogledamo, Hrvatska je mala nacija s malo stanovnika, a jedini razlog zbog kojeg, prema Milanoviću „nije lako držati narod zajedno“ je upravo ta podijeljenost. Nedostatak obrazovanja i preživljavanje umjesto življenja

postali su Hrvatska svakodnevnica i ja mislim da je upravo zbog toga Milanović ironično izrekao tvrdnju o nevjerojatnom paradoksu. Ove obje izjave osudio je bivši političar SDP-a, Zdravko Tomac : ¹ „Kada sam bio predsjednik Odbora za vanjsku politiku u vrijeme Račanove vlade, od 2000-2003., bio je običaj da se u veleposlanstvu zemlje iz koje dolazi gost priredi večera na koju su pozvani uglednici iz hrvatskog političkog života. Na tim večerama su pojedinci toliko opanjkavali stanje u Hrvatskoj, da sam jednom napravio incident i otišao s večere rekavši kako to više ne mogu slušati“, kaže Tomac i dodaje da dio hrvatskih političara napada vlastitu državu umjesto da ju brani. (*dnevno.hr*) (*Dražen Lalić, 2013*)

Tu praksu nastavio je i Zoran Milanović. To je nastavak politike koja je vrlo opasna i koja pokazuje da premijer nema dovoljno suosjećanja i ljubavi za svoju domovinu. Najprije je rekao da je Hrvatska slučajna država, a potom da je paradoksalna. Tomac naglašava kako se zbog takvih izjava trebamo zamisliti tko nam vodi državu, jer nezamislivo je da državnik dolazi u drugu državu i govori o svojoj zemlji da je paradoks. To znači da su Nijemci mogli shvatiti da su pogriješili što su se zauzimali za hrvatsku neovisnost, ističe Tomac. Što se tiče Milanovićeve izjave o velikim kulturnim razlikama Tomac kaže kako postoje regionalne i druge razlike u Hrvatskoj, ali Domovinski rat konstituirao je modernu hrvatsku naciju i jedinstvo hrvatskog naroda. Regionalne, kulturne i druge razlike ne ugrožavaju jedinstvo hrvatskog naroda, i nisu tu slabost i paradoks, nego snaga i bogatstvo hrvatskog naroda. (*dnevno.hr*)

Nespretna retorika Zorana Milanovića natjerala je i sociologa Slavenu Leticu da iskomentira baš ovu izjavu. Sociolog smatra kako Milanovićev problem nije nedostatak državničke svijesti, već činjenica da ponekad brže govori nego što misli. (*dnevno.hr*) S time se slažem, jer percepcija neke izjave nije jednaka u Hrvatskoj i vani. Svaka izjava ima svoju težinu i uvijek se riječi mogu izvaditi iz konteksta, toga dakako treba biti svjestan. Mediji nam prenose informacije i izjave visokih dužnosnika, no, treba znati da mediji uvijek imaju određeni i ograničeni prostor koji trebaju ispuniti. Ono što mi pročitamo na internet portalima i pogledamo na youtube-u ili televiziji, samo je djelić onoga što možemo saznati ako to uistinu želimo.

“Nije li pošteno reći da nismo obećavali ništa? Ništa veliko, ništa senzacionalno, ništa populistički. Mi smo dobili veliku podršku i rekli smo unaprijed ‘ne smijemo vas iznevjeriti,

---

¹ <http://www.dnevno.hr/vijesti/hrvatska/nevjerojatan-je-paradoks-da-visoki-drzavnik-u-inozemstvu-sramoti-vlastitu-zemlju-67031>

prevariti, obezdušiti, nasanjati'. Ako smo to napravili, recite, ali obećavao čuda nisam. Ovo je najteža kriza Europe u zadnjih više desetljeća". Izjava je koja je izazvala negodovanja i kritike javnosti jer je time zapravo poručio da je politika nužno vezana za obećanja. Citirali su se i Milanovićevi govori i intervjui tijekom kampanje, nakon izborne pobjede i na početku mandata Vlade iz kojih je vidljivo da je predsjednik SDP-a tada davao obećanja vezana za razdoblje nakon dolaska te stranke i njezinih koalicijskih partnera na vlast. (*net.hr*) (*Dražen Lalić*)

Nije jedini, dakako svi naši političari u svojoj retorici imaju običaj obećavati bogatiju, moćniju i bolju Hrvatsku, a od toga smo mi još miljama daleko. Milanović svoju retoriku održava i u 2013. godini, gdje dolazimo do zanimljivog sadržaja. Naime, agencija za dodjelu kreditnog rejtinga Moody's upozorila je ulagače na financijskim tržištima da posuđivanje novca Hrvatskoj predstavlja značajan rizik. Milanović tvrdi : „Izvješće rejting-agencije govori da smo na pravom putu, ali da ne idemo dovoljno brzo. Do mišljenja držim, ali mu se nikada u potpunosti neću predati. Vidimo kako završavaju oni koji idu prevelikom brzinom, a nemaju dobre gume i nisu dobro prilagođeni uvjetima na cesti"(*vecernji.hr*) (*Milovan, 2013*). Ovdje možemo primjetiti dvosmislenost u izjavi. Prije svega, možemo primijetiti ironiju u prvom dijelu rečenice, gdje govori da smo na pravom putu – što je kontradiktorno tvrdnji rejting agencije Moody's. Drugo, bivši premijer je vrlo dobro svjestan da je nemoguće ići brže s obzirom na podijeljenost naroda, koja je proizašla zbog ničeg drugog nego zbog stranačke podijeljenosti u politici. Svoju izjavu Milanović je upotpunio s prenesenim značenjem kojim je aludirao na bivšu HDZ-ovu Vladu te njihove političke aktere. Gledano s retoričkog aspekta izjava je vrlo dobro ukomponirana, međutim ukoliko poznajemo Milanovićevu retoriku, ovdje možemo primijetiti već svima poznat osobni stav bivšeg premijera o vodstvu nekadašnje vlade.

Slika – Hrvatski Sabor i političari

3.2. Poseban stil komuniciranja

Bogatstvo vokabulara zasigurno ne nedostaje Zoranu Milanoviću, no može li se takva retorika nazivati političkom? Politička ili ne, priznajemo posebna je zbog provokativnih izjava, mudrih izreka poznatih mislioca te osebnog karaktera glavnog čelnika SDP-a. U prve dvije godine mandata Milanović je koristio elitistički stil komuniciranja koji podrazumijeva često korištenje latinskih citata. Primjerice izjava: "Ja neću glumiti Boga iz stroja, *deus ex machina* i demantirati ono što rade moji ministri. Bog je htio drugačije, velike su vrućine i sada će sve biti skuplje. Ja nisam ovdje da ikoga tješim, nisam duhovni otac, ja sam premijer". (*index.hr*)(*Dražen Lalić, 2013*) Iako je Milanović već nekoliko puta u javnosti naglasio kako nije vjernik, vrlo često citira Bibliju i koristi religijske sintagme.

Ovom tvrdnjom Milanović je ne samo obogatio svoje retoričko iskustvo već je prikazao otvoren um i istaknuo stvarnu situaciju. Naime, on i je tada bio premijer, a ne duhovni vođa, a preneseno značenje vrućina zapravo prikazuje tešku situaciju u hrvatskom gospodarstvu. Ovom izjavom Milanović nije izrekao ništa lažno ili netočno, naprosto to tako jest bilo i još uvijek je kod nas. No, mnogi su žestoko reagirali na ovu izjavu, poput komentatorice Večernjeg lista Ivanke Tome koja je napisala da nam na čelu Vlade stoji čovjek koji je po svojoj naravi elitist i kao takav ne zna komunicirati načinom na koji to rade prosječni Hrvati.

Dakako, treba pročitati koju knjigu kako bi razumijeli nekadašnjeg premijera, no što je u tome zapravo loše? Političari bi i trebali biti elokventni ljudi, autoritativnog karaktera i karizme, no izgleda da našem narodu ni to nije po volji. Ovdje dolazimo do pitanja je li Zoran Milanović sa svojom retorikom u prednosti nad ostalim hrvatskim aktualnim političarima? Saborske rasprave aktualnije su kada u njima sudjeluje šef SDP-a Zoran Milanović s kojim nikada nije dosadno zbog čestog upuštanja u verbalne obračune s političkim neistomišljenicima. Zbog svega do sada proučenog, može se pretpostaviti da iz političkih obračuna, Zoran Milanović gotovo uvijek izvlači deblju nit, odnosno govornički dominira. Prisjetimo se s početka, mudrih filozofa koji su tvrdili kako dobar govornik svoju retoriku temelji na jakim i provjerenim argumentima koji su logičkim slijedom poredani. Međutim, 21.stoljeće donosi nešto sasvim drugo – ekspresivnost, stav, ton i neverbalnu komunikaciju, koja najvećim postotkom pridonosi određivanju kvalitetnog i dobrog govornika. Jedan od takvih filozofa je njemački filozof Arthut Schopenhauer koji je rekao da ljudi koji uvijek žele biti u pravu i iz svake rasprave izaći kao pobjednici, koriste ništa drugo nego retoričke trikove. Bivši premijer svakako odgovara tvrdnji filozofa.(*readgur.com*) Ono što je još posebno u retorici Zorana Milanovića je to da se primjećuje već prije spomenuto diskreditiranje onih koji isto ne misle ili nemaju dovoljno jake protuargumente. Primjer takve retorike nalazimo u raspravi Zorana Milanovića i hrvatske političarke i zastupnice u Hrvatskom saboru Margete Mađerić. Riječ je o verbalnom sukobu između dvije vrste govornika. S jedne strane pratimo nesigurnu i bojažljivu zastupnicu koja s vidljivom nesigurnošću progovara, a to je slabost koju će javnost primijetiti, a svaki dobar i iskusan govornik iskoristiti. Svima je već poznato da političar bez vjerodostojnosti ne vrijedi puno. U političke verbalne sukobe trebaju ulaziti govornici koji su govornički educirani, pripremljeni jakim argumentima te provjerenim činjenicama. U ovom slučaju Milanović izlazi kao pobjednik jer je iskoristio svoje retoričko

iskustvo, poslužio se taktikom i samopouzdanom i žestoko odgovorio : "Vi ste uzbuđeni, hiperventilirate." Naravno da je ovakav komentar bio suvišan, no ako pogledamo raspravu u cjelini primijetit ćemo da je Milanovićev govor agresivnije prirode, kao što i priliči za njega. Ovdje se može uočiti odlučan i siguran stav govornika, popraćen neverbalnim signalima ruku te mimikama lica koje su u potpunosti pratile Milanovićev govor. Ovakva retorika nije uobičajena za Hrvatski Sabor, međutim to Milanovićevu retoriku čini posebnom, jer ponekad kada očekujemo neki njegov nazovimo to tako „gaf“, upravo dobijemo neočekivano, a potrebno je samo pročitati između redaka. (*youtube.com*) (*vijesti.rtl.hr*)

4. Taktike Zorana Milanovića

Najveći potez Zorana Milanovića u usavršavanju svog političkog govora bilo je angažiranje svjetski poznatog američkog konzultanta, dobitnika brojnih međunarodnih nagrada te potpredsjednika američke tvrtke Penn Shoen Berland (PBS), Alexandra Brauna. Za vrijeme velike izborne bitke između Tomislava Karamarka i Zorana Milanovića, Alex Braun angažiran je za novi marketing SDP-a i Vlade. Ovaj potez rezultirao je velikim retoričkim zaokretom Kukuriku koalicije i njezinog predsjednika.

4.1. Braunova formula

Strategija tadašnje političke retorike Milanovića temeljila se na tzv. domoljubnoj retorici koja podrazumijeva, s jedne strane suosjećanje s građanima, a s druge prozivanje oporbene stranke, odnosno HDZ-a i Karamarka za korupciju te nekompetentnost. Između ostalog strategija još podrazumijeva ignoriranje ideoloških rasprava konkretno između Milanovića i Karamarka te koncentriranju na komunikaciju o gospodarskim pitanjima. Braunova analiza, operativa i rezultat čine savršeno usklađenu političku strategiju koju je u popravljajući svog imidža i podizanju popularnosti stranke primijenio Zoran Milanović. Ono što je uvelike pridonjelo Braunu jest analiza političkih prilika u Hrvatskoj koja je pridonjela tadašnjem rastu vladajuće koalicije. Osim političkog analiziranja i savjeta, Braun je sugerirao da se javno prezentiraju kampanje za koje misle da su uspješne. Insajderi hrvatskog SDP-a tvrde kako je Alex Braun izuzetno sposoban, čim je uspio samog sebe na ovaj način prodati vladajućoj koaliciji i s njima, navodno, potpisati ugovor o obročnoj isplati tri milijuna kuna. Njegova se strategija, kažu upućeni, zasniva na konfrontaciji i psihozi, a Milanovića je savjetovao da se izravno sukobi s Karamarkom, računajući na to da je po anketama Milanović popularniji od Karamarka. (*direktno.hr*)

Milanović je komunikacijsku strategiju temeljenu na optužbama protivnika primijenjivao u komunikaciji s Tomislavom Karamarkom, koji je kao govornik verbalno slabiji. To se najbolje moglo primijeniti prije godinu dana, odnosno za vrijeme prošlogodišnjih parlamentarnih izbora. Jedan od primjera koji pokazuju primjenu Braunove strategije vidljiv je u Saborskoj raspravi Milanovića i Karamarka iz 2015.godine. Na Karamarkovo pitanje o tome kakvi su rezultati proizašli iz gospodarske politike vladajuće koalicije te gdje se oni mogu vidjeti, Milanović je podrugljivim odgovorom žestoko izvrijeđao Karamarka rekavši mu da se četiri mjeseca priprema za pitanje te da ga na kraju ne zna postaviti, odnosno u Karamarkovom slučaju - pročitati. Ova rečenica odmah je u početku rezultirala velikim ovacijama cijelog Sabora, a Milanović je naglasio kako na ovakve provokacije neće nasjedati te je na lupanje po saborskim klupama rekao „samo vi lupajte“. ([youtube.com](https://www.youtube.com)) ([dailymotion.com](https://www.dailymotion.com))

Iz ovog Milanovićevog govora najbolje se može dokazati njegova žestoka retorika kojom diskreditira i optužuje, odnosno prebacuje krivnju na sugovornika. Osim toga, u ovom govoru iskoristio je situaciju u kojoj je prigovorio Karamarku njegovo nedolaženje na saborska zadjedanja, a sukladno s time odmah je u trenutku opravdao svoja nedolaženja naglasivši kako su i njemu, dok je bio u oporbenoj stranci prigovarali zbog istog razloga. Taktika je vrlo jasna, on svojim autoritativnim stavom, retoričkim iskustvom i Braunovom strategijom napadanja na dominantan način koristi argumente i protuargumente. Primjer se najbolje očituje u Milanovićevoj izjavi :

„Dok mi uvodimo reda u državu, koju ste ostavili u stanju u kakvom ste ju ostavili, ne samo u gospodarstvu nego u svemu ostalom, vi se ne pojavljujete u Saboru. Zbog čega sam i ja svojevrсно kritiziran kad sam bio u opoziciji. Pogledajte koliko sam ja imao govora i nastupa zajedno, više nego svi moji prethodnici na mom mjestu zajedno i opet nedovoljno. Vas ovdje uopće nema i onda se pojavite svaka tri četiri mjeseca. Nema vas, kakvo pitanje takav i odgovor!“

Za vrijeme ovog govora čula su se šuškanja u saboru, nemiri, lupanja po stolovima i slično. Milanović je, moramo mu priznati uz sve to ostao staložen, ali mu se nervoza i iznerviranost osjećala u glasu te je izrekao ciničan komentar : „Gledajte dobacujete, volite govoriti kaj ste nervozni, langsam i njemački smo naučili u međuvremenu. To volite, to me ne smeta“ Milanović je ovo izrekao cinično i podrugljivo, zapravo ništa neočekivano za njegove nastupe. Braunovu strategiju Milanović je primjenjivao određeno vrijeme, međutim čak i

profesionalni konzultant i ostali glasnogovornici nisu bili dovoljni da javnost ponovno dodijeli povjerenje Zoranu Milanoviću.

4.2. Milanovićev poraz ili početak?

Izvanredni parlamentarni izbori 2016.godine rezultirali su napetim i neočekivanim porazom čelnika SDP-a. Milanović je svojom posebnom retorikom u ovoj kampanji izazvao ne samo negodovanje u javnosti već i stručnjake za komuniciranje koji su zaključili da je upravo on svojom retorikom, pridonio ovakvom ishodu rezultata. U svom posljednjem post izbornom obraćanju javnosti priznao je poraz, ali je to priznanje bilo u njegovom stilu gdje on nije doslovno tim riječima rekao „da poražen sam“ već je koristio argumente i navodio kako se u našoj državi nešto opasno mijenja i događa. U ovom govoru krivi sve političare za ovako slab izlazak javnosti na glasanje te je sukladno s tim naglasio kako je on uvijek krivac kad kada gubi, a kada pobjeđuje te zasluge pripisuje svima.

Milanović je na ovoj presici odgovarao na pitanja novinara te je na pitanje o tome hoće li čestitati pobjedničkoj strani odgovorio : „ Ja zaista sam spreman čestitati gospodinu Plenkoviću onog trena, a to su vrlo ozbiljne stvari, kada se on i njegovi suradnici javno ispričaju za sve klevete koje su izrekli na naš račun.“ Ovom izjavom, Milanović je potvrdio jednu stvar, a to je da on ne namjerava mijenjati svoju retoriku jer ona opisuje njegov karakter kao takav u potpunosti. Dodao je kako očekuje tu ispriku te je zaključio kako Plenkoviću njegova čestitka ionako ne znači ništa. Milanović je izjavio da se više neće kandidirati za predsjednika SDP-a te je rekao kako ne zna čime će se baviti u budućnosti, ali zasigurno zna da se neće dosađivati. Ono što sam primjetila u govoru jest da je ponovno koristio neke sintagme kao primjerice „to su vrlo ozbiljne stvari“ ili pak ona najpoznatija „Hrvatskoj treba stabilna vlada“. Njegove verbalne poruke u potpunosti su ispunjene dvosmislenim metaforama, jakim i ponekad slabim argumentima koje on svojim stavom toliko izdominira da se javnost i ostali jednostavno ne znaju nositi sa time. Iz tih njegovih zadnjih izjava može se osjetiti oproštajni, porazni ton u njegovom cjelokupnom govoru. Njegov politički poraz nije i poraz u retorici, jer Milanović nije loš govornik, već ima problem s autoritetom i to se kroz njegovu osobnost najbolje i najjasnije vidi u njegovim nastupima. (*novaplus.dnevnik.hr*)

5. Zaključak

Politička retorika Zorana Milanovića definitivno nije nekvalitetna i banalna. On je osebujna i zanimljiva osoba, koja zrači ne samo svojim autoritativnim stavom i likom već i svojom specifičnom retorikom. Njegov politički jezik je daleko kvalitetniji od ostalih aktualnih hrvatskih političara. Prenesena značenja, teške i grube riječi, pohvale i pokude kod Milanovića su ništa više nego odraz njegove osobnosti i elokvencije. Nespretne izjave, cinične i ironične usporedbe te napadi, vrijeđanja i ostale ranije već spomenute taktike Zorana Milanovića, nekada su rezultat njegove, odnosno ljudske nesprenosti u određenom trenutku. Glasnogovornici i spomenuti PR stručnjaci upravo i služe tome da pomognu političarima i javnim osobama da poboljšaju retoričke sposobnosti te da nauče komunicirati s javnošću i jedni s drugima. Je li političarima dozvoljeno da budu nespreni i nespretni u određenim trenucima i na koji način doprijeti do javnosti koja je u Hrvatskoj gotovo u potpunosti izgubila povjerenje u političare – to trebamo upitati sami sebe. Ipak, javnost je presudila. Učinak kontroverzne političke retorike Milanovića ostavlja velike posljedice iza sebe. Frustrirana hrvatska javnost nije se znala nositi s njegovom retorikom, a s druge strane Milanović je zaboravljao razlike između privatnog i javnog govora te ih je u svojim nastupima često ili gotovo uvijek kombinirao. Iz svega navedenoga, ne mogu zaključiti da je Zoran Milanović loš govornik, ali mogu zaključiti da mnogi njegovi nastupi nisu bili profesionalni te su izlazili iz okvira političkog jezika i političke komunikacije.

LITERATURA

Knjige : 1. Škarić Ivo, 2008. Temeljci suvremenoga govorništva

2. Škarić Ivo, 2011. Argumentacija

3. Vinka Drezga, 2015. Politička retorika u Hrvatskoj

Internetski izvori:

1. Nova Akropola <http://nova-akropola.hr/o-nama/>
2. Hrčak znanstveni portal, Dražen Lalić – retorika premijera Milanovića od demokratskog do ekskluzivnog govora
<http://hrcak.srce.hr/search/?q=dra%C5%BEen+lali%C4%87>
3. <http://www.jutarnji.hr/globus/domoljubna-retorika-braunova-formula-za-zorana-milanovica/296008/>
4. <http://www.vecernji.hr/premium/zestoka-retorika-zorana-milanovica-vrijeda-zato-sto-ne-zna-gubiti-1048065>
5. <http://direktno.hr/en/2014/direkt/11153/Milanovi%C4%87ev-'PR-mag'-la%C5%BEni-Amerikanac-Alex-Braun-doselio-u-Zagreb.htm>
6. <http://direktno.hr/en/2014/direkt/7420/Kako-radi-Milanovi%C4%87ev-konzultant---doktor-za-psihozu-i-obra%C4%8Dun.htm>
7. <http://www.vecernji.hr/tag/alex-braun-245316>
8. <http://www.politikaplus.com/mobile/novost/93527/Kukuriku-Kako-su-nas-prevarili-i-sto-je-ostalo-od-obecanja>
9. <http://www.index.hr/rouge/clanak/sto-za-smijeh-sto-za-suze-po-ovim-izjavama-pamtit-cemo-2012-godinu-/655026.aspx>
10. dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/kolumna-dr-sc-gabrijele-kisicek-retorika-zorana-milanovica---430589.html
11. <http://www.vecernji.hr/hrvatska/milanovic-se-htio-kladiti-znam-sto-govorim-ljudi-me-razumiju-445428/komentari?page=2&sort=popularityhttp://hrvatskonebo.com/2016/07/15/sanjin-bakovic-politika-u-areni-zorana-milanovica/>
12. <https://vlada.gov.hr/vijesti/intervju-premijera-zorana-milanovica-za-jutarnji-list-bit-cu-zadovoljan-kada-kreditni-rejting-pomaknemo-navise/1179>

13. <http://www.dnevno.hr/vijesti/hrvatska/nevjerojatan-je-paradoks-da-visoki-drzavnik-u-inozemstvu-sramoti-vlastitu-zemlju-67031>
14. <http://readgur.com/doc/129548/otvoreno-dru%C5%A1tvo-i-njegovi-neprijatelji>
15. <http://www.index.hr/rouge/clanak/sto-za-smijeh-sto-za-suze-po-ovim-izjavama-pamtit-cemo-2012-godinu-/655026.aspx>

Youtube :

1. Vrijeđanje Karamarka <https://www.youtube.com/watch?v=I0bsPWX3Q8s>
2. Zoran Milanović - intervju 28.8.2011. https://www.youtube.com/watch?v=U86UF_yO3dA
3. Govor Zorana Milanovića uoči glasovanja o povjerenju novoj Vladi (23.12.2011.) <https://www.youtube.com/watch?v=mfM8h1ztvvs>
4. Laburisti i Milanović https://www.youtube.com/watch?v=v13sJYJH_KI
5. Milanović o suši <https://www.youtube.com/watch?v=4sHLBTCJmEE>
6. Milanović o Slavoniji <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/premijer-milanovic-ako-te-zaboravim-slavonijo-neka-mi-se-osusi-desna-ruka/1555728/>
7. Povijesni odgovor Milanovića <https://www.youtube.com/watch?v=V2j039xi86E>
8. <http://net.hr/danas/hrvatska/milanovic-o-godinu-dana-vlasti-obecavali-nismo-nista/>
9. Milanović i Margareta Mađerić <https://www.youtube.com/watch?v=weX13a5vs5g>